

Координаційний
центр з надання
правової допомоги

AMERICAN BAR ASSOCIATION

Rule of Law Initiative

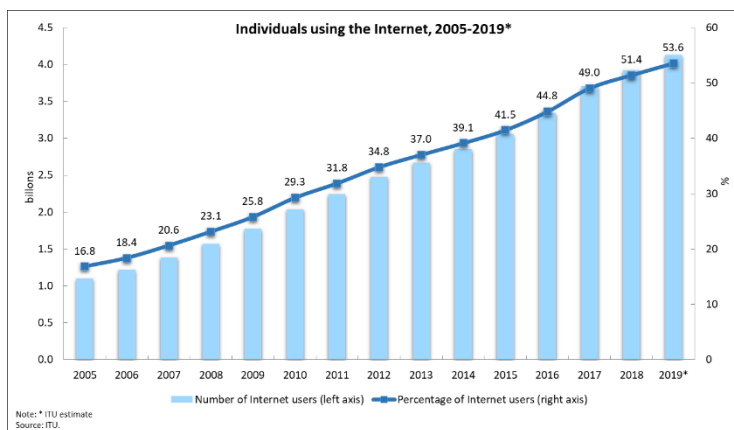
ЗВІТ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ПРОВЕДЕННЯ СЕРІЇ ЕКСПЕРТНИХ ДИСКУСІЙ LEGAL MATRIX З ПИТАНЬ ІНТЕРНЕТ СВОБОД

ПРАВОВАТОР
правовий клуб

2020 рік

Вступ

Згідно з [даними](#) Міжнародного союзу електрозв'язку при ООН до мережі Інтернет станом на листопад 2019 року під'єднано 4,1 мільярди користувачів або 53,6% населення Землі. Цей показник порівняно з 2018 роком зріс на 5,3% і, очевидно, має тенденцію до подальшого зростання. Тому значення інтернет-комунікацій у світі та роль, яку вони відіграють у житті суспільства набувають дедалі більшого впливу.

Кількість користувачів Інтернету станом на листопад 2019

Водночас зростають і ризики, яким піддаються користувачі Інтернету в багатьох країнах світу. Цензура, блокування опозиційних ресурсів, погрози, переслідування і навіть фізичні напади на блогерів та активістів стають серйозною загрозою не лише для свободи слова, а й для життя та безпеки усіх людей. Не оминають ці проблеми й Україна.

Міжнародна правозахисна організація "Репортери без кордонів" (ROG) 21 квітня 2020 року оприлюднила новий щорічний [індекс свободи ЗМІ. В оприлюдненому рейтингу Україна посіла 96 місце і таким чином покращила свої позиції](#) (роком раніше Україна була на 102 місці). Але порівняно з країнами розвинутої демократії, позиції нашої держави залишаються невідповідними, що впливає і на її міжнародний імідж, і на перспективи подальшого розвитку, як суспільного, так і економічного.

З метою поліпшення ситуації з Інтернет-свободами в Україні вітчизняні та міжнародні громадські організації регулярно ініціюють проведення суспільних діалогів спільно з органами державної влади та правозахисними інституціями задля вироблення спільних пропозицій, шляхів та бачень щодо вирішення проблем. Legal Matrix є одним з інструментів, покликаним допомогти Україні у становленні громадянського суспільства.

Rang	Land	Rangänderung	Vorjahresrang	Punktzahl	Vorjahrespunktzahl
1	Norwegen	+0	1	7,84	7,82
2	Finnland	+0	2	7,93	7,90
3	Dänemark	+2	5	8,13	9,87
4	Schweden	-1	3	9,25	8,31
5	Niederlande	-1	4	9,96	8,63
Rang	Land	Rangänderung	Vorjahresrang	Punktzahl	Vorjahrespunktzahl
95	Liberia	-2	93	32,25	31,49
96	Ukraine	+6	102	32,52	32,46
97	Mauretanien	-3	94	32,54	31,65
98	Ecuador	-1	97	32,62	31,88
99	Äthiopien	+11	110	32,82	35,11
100	Paraguay	-1	99	32,97	32,40

Рейтинг індексу свободи ЗМІ станом на квітень 2020

Legal Matrix

Legal Matrix (українською - Правова Матриця) - це дискусійний майданчик для обміну думками у зручному та відкритому форматі спілкування.

Основною ідеєю дискусійного клубу є можливість кожного учасника бути почутим при обговоренні гострих питань. Тобто, на одній площині збираються експерти, представники різних професій, діяльність яких дотична до заявленої тематики зустрічі. Серед них можуть бути правники, журналісти, представники органів державної влади та місцевого самоврядування, представники громадських організацій волонтери та інші.

Враховуючи карантинні обмеження у зв'язку із пандемією COVID-19 по всьому світу, зустрічі проводяться у двох форматах - онлайн та оффлайн.

Організаційну підтримку забезпечує мережа правових клубів PRAVOKATOR.

Фахівці правових клубів - це професіонали, більшість з яких є сертифікованими тренерами, досвідченими фасилітаторами, які постійно сприяють розвитку кадрів системи надання безоплатної правової допомоги та адвокатів, впровадженню нових ідей для покращення доступу до правосуддя в Україні, створення комфортних умов для відкритого діалогу.

На кожній зустрічі учасники дотримувались встановлених правил дискусії:

Правило піднятої руки

Принцип ad rem
(обговорення лише теми)

Вільне висловлення
думок

Не допускається перехід ad
hominem, ad personam
(на особистості)

Нетолерантність до
критики

Серія Legal Matrix з питань Інтернет Свобод

Останні кілька років Україна приймає виклики стосовно Інтернет-Свобод своїх громадян. Це обумовлено такими подіями як анексія Криму, конфлікт на Сході України та пандемія COVID-19 у 2020 році. Права українців порушуються обмеженням доступу до інформації, блокуванням українських ЗМІ, розповсюдженням чуток та "зливом" персональних даних у відкритий інтернет-простір.

На жаль, незважаючи на величезну роботу, проведenu правозахисниками, волонтерами та іншими небайдужими щодо відстоювання Інтернет-свободи та свободи вираження поглядів онлайн, державна політика в цій галузі досі є незрозумілою та непередбачуваною.

Оскільки питання прав людини є спільним пріоритетом діяльності та для визначення проблематик та пошуку їх рішення в рамках співпраці, протягом червня-серпня 2020 року міжнародною некомерційною правозахисною організацією «Американська Асоціація Юристів Ініціатива з Верховенства Права (ABA ROLI) в Україні» спільно з Координаційним центром з надання правової допомоги в рамках проекту «Підтримки Інтернет-Свободи в Україні» було проведено серію з п'яти експертних дискусій Legal Matrix. Організаційну підтримку заходів забезпечувала мережа правових клубів PRAVOKATOR.

Метою експертних дискусій є:

- чітке визначення порушень прав Інтернет-Свобод та свободи слова онлайн;
- обмін експертизою всіх учасників, професійна діяльність яких дотична до зазначених питань;
- пошук єдиної думки щодо можливих механізмів боротьби та запобігання посяганням на онлайн-права українців.

Теми експертних дискусій з питань Інтернет Свобод:

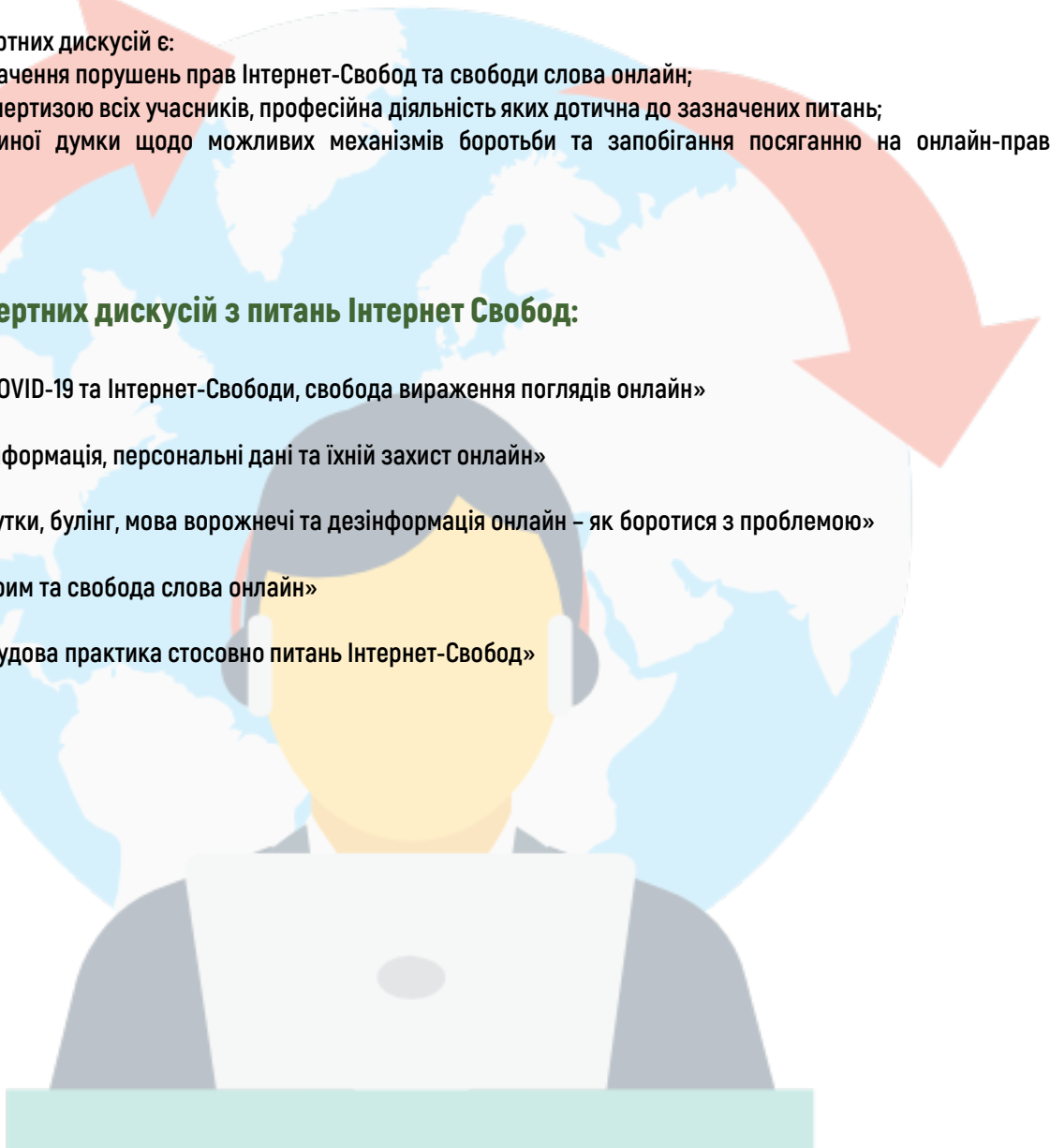
05.06.2020 «COVID-19 та Інтернет-Свободи, свобода вираження поглядів онлайн»

07.08.2020 «Інформація, персональні дані та їхній захист онлайн»

14.08.2020 «Чутки, булінг, мова ворожнечі та дезінформація онлайн – як боротися з проблемою»

21.08.2020 «Крим та свобода слова онлайн»

28.08.2020 «Судова практика стосовно питань Інтернет-Свобод»

COVID-19 та свобода вираження поглядів онлайн

Заявлені питання для обговорення:

- Свобода вираження поглядів онлайн та цифрові права. Як вплинули карантинні обмеження на ці сфери життя та права людини?
- Захист інформації та персональних даних. Як ефективно захистити персональні дані, конфіденційну/службову/таємну інформацію в умовах карантинних обмежень? Які порушення прав на захист персональних даних відбулися за час карантину?
- Втручання держави в інтернет в умовах карантинних обмежень. Чи потребують законодавчого закріплення механізми виявлення, фіксації, блокування та видалення з українського сегменту мережі інтернет, інформації, яка загрожує життю, здоров'ю громадян України? Пандемія та дезінформація – чи не побігла Україна “поперед батька в пекло”?

Коротко про захід:

05 червня 2020 року відбулась перша експертна дискусія з питань Інтернет-Свобод Legal matrix “COVID-19 та свобода вираження поглядів онлайн”.

Питання свободи в період карантину порушувалось українськими ЗМІ чимало разів. Зокрема, були випадки, коли засоби масової інформації та інтернет-ресурси розголошували персональні дані осіб, які потребували в самоізоляції або користувачі соціальних мереж поширювали неправдиву інформацію стосовно таких осіб.

З іншого боку, збільшився тиск на свободу вираження й з боку держави, оскільки нерідко до адміністративної відповідальності почали притягувати за репости повідомлень у Фейсбуці, зроблені з ресурсів, яким користувачі довіряли. Аналіз судової практики показує, що вона є досить суперечливою та неоднозначною. Навіть щодо фактично однакових складів правопорушень суди приймають кардинально протилежні рішення: або вказують на відсутність складу адміністративного правопорушення, або визнають вину та притягують особу до відповідальності, що в окремих випадках призводить до порушення прав громадян.

Ці порушення пов'язані насамперед з тим, що суди не встановлюють повний зміст повідомлення, яке стало підставою для складення адміністративного протоколу або не завжди оцінюють його на предмет достовірності чи недостовірності. Також, визнаючи особу винуватою у вчиненні правопорушення, не обґрунтовують, чому вони дійшли висновку про наявність в особи умислу посіяти паніку чи порушити громадський порядок.

Контроль за пандемією як один з викликів для держави.

В цьому напрямі багато країн пішли шляхом розробки й встановлення різних додатків на смартфони та комп'ютери для того, щоб відстежувати дотримання самоізоляції та місця перебування тих людей, які хворіють або які отримали позитивний результат тестів, а також для тих, хто вже перехворів. Україна нічим не відрізняється в контексті світових трендів щодо розробки та запровадження додатку «Дій вдома».

Як зазначається на одному з офіційних ресурсів Кабінету Міністрів України, в основу розробки мобільного застосунку «Дій вдома» ліг закордонний досвід країн, які використовують цифрові інструменти для забезпечення безпеки громадян в період пандемії. За своїми принципами функціонування, ІТ-архітектурою та функціями мобільний застосунок «Дій вдома» є аналогом польського Kwarantanna Domowa.

Крім цього, експерти активно обговорювали питання, як соціальні мережі, реагуючи на виклики, що постали в умовах пандемії, змінюють політику розміщення контенту, що може спровокувати негативні явища та реакції суспільства. Вони погодилися з думкою, що сьогодні доцільно скласти карту практик, які є ефективними в напрямі регулювання Інтернет-свобод, з урахуванням змін у політиці поширення контенту в соціальних мережах. При цьому також варто враховувати досвід громадських організацій в галузі протидії фейкам в інтернет-ресурсах. Окрім цього, існує потреба в посиленні ролі етики в медіасередовищі, а також пошуку балансу в регулюванні Інтернет-свобод.

92% учасників дискусії вважають, що державні механізми втручання в Інтернет-Свободи вираження поглядів онлайн можуть існувати за умови пропорційності їх застосування, але їх впровадження повинне стати результатом спільних дискусій та обговорень.

Основні думки

За результатами експертної дискусії виявлено блок питань з вказаної проблематики, які потребують окремого детального обговорення та опрацювання в рамках наступних заходів, зокрема:

Важливість для суспільства єдності судової практики

Наслідки від поширення чуток для держави та суспільства в цілому

Захист від тиску на ЗМІ та етичні стандарти в медіа

Інформація та її захист, цільове її використання чітко визначеним колом державних органів

Законодавче закріплення онлайн-медіа та його чітке визначення

Удосконалення чинного законодавства, розробка нового

Запровадження дієвих механізмів реагування на джерела інформації

Визначення меж свободи слова в Інтернеті

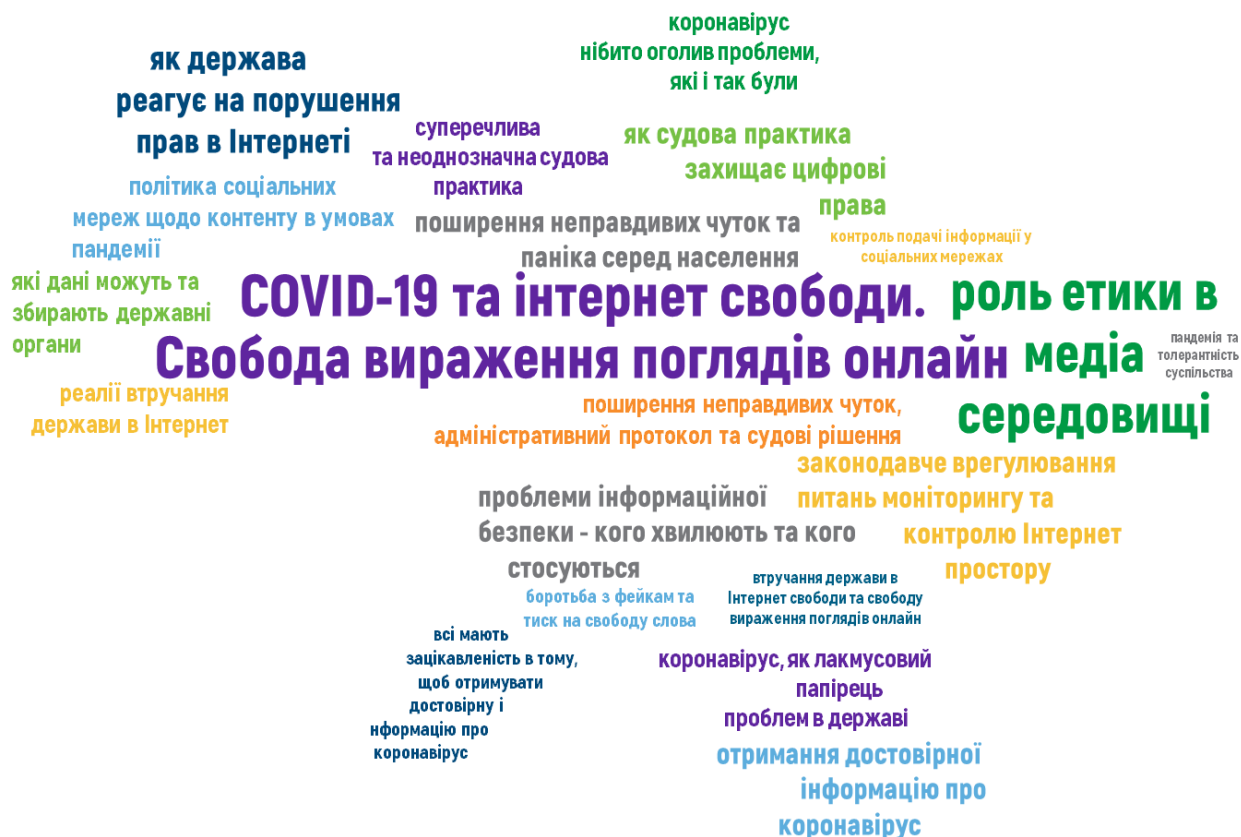
Запобігання поширенню мови ворожнечі та конспірологічних теорій

Пропорційний державний контроль в умовах карантинних обмежень

Дезінформація з боку органів державної влади

Інформація, персональні дані та їхній захист онлайн

Заявлені питання для обговорення:

- Інформація, опублікована в Інтернет, її захист та цільове використання чітко визначеним колом державних органів.
- Як покращити захист персональних даних онлайн та зменшити можливості для порушень права на захист персональних даних онлайн?
- Удосконалення законодавства та розробка нового законодавства у сфері захисту персональних даних онлайн – що потрібно зробити, рекомендації.

Коротко про захід:

07 серпня 2020 року відбулася експертна дискусія Legal Matrix "Інформація, персональні дані та їхній захист онлайн".

Питання захисту інформації та персональних даних в інтернеті є вкрай актуальним, особливо - в контексті незаконного розповсюдження такої інформації через онлайн-сервіси, хмарні технології та мобільні додатки, зокрема – відомі сумнозвісні чат-боти, які поширюють особисті персональні дані українців, зокрема військовослужбовців, котрі захищають державу в умовах збройного конфлікту.

Велика кількість інформації, яка на даний час містить персональні дані та у незаконний спосіб або при порушеннях чинного законодавства поширюється по країні та за її межами, на жаль є персональними даними осіб, які не тільки захищають українців в умовах тривалого збройного конфлікту на лінії розмежування, але й належать до обороноздатного сектору всієї держави. Коли бази даних майже 7 тисяч військовослужбовців потрапляють у відкритий доступ, постає питання не лише того, як державні органи використовують персональні дані, але і як вони спроможні їх захистити у власних реєстрах, зокрема, і оперативно та ефективно реагуючи на критичні ситуації.

Учасники дискусії звернули увагу, що у 2010 році Україною ратифіковано Конвенцію ради Європи про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних, а також додатковий протокол до неї, чим державою було взято зобов'язання забезпечити дотримання прав і свобод людини, зокрема право на недоторканність приватного життя, яке передбачено ст. 8 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також закріплено ст. 32 Конституції України.

Обмінюючись досвідом з цього питання, присутні зазначили, що користувачі активно використовують хмарні сховища для обробки та збереження інформації, при цьому розуміючи, що самі хмарні сховища не мають регулювання з боку держави в контексті зберігання інформації та за своєю надійністю не завжди відрізняються від будь-яких інших сервісів і баз даних.

Основні думки

Не всі люди, права яких порушено, розуміють про настання таких обставин, тому звертаються за захистом порушеного права тоді, коли немає можливості притягнути суб'єктів порушення персональних даних до відповідальності у зв'язку зі спливом строку звернення, оскільки, згідно з Кодексом України про адміністративні правопорушення, такий строк складає три місяці з моменту вчинення правопорушення, а люди зазвичай звертаються значно пізніше

Питання захисту персональних даних у хмарних сховищах полягає в індивідуальній відповідальності та ставленні тих осіб, які уповноважені на роботу з такими даними, а не з інформаційними технологіями, які сьогодні існують

Чутки, булінг, мова ворожнечі та дезінформація онлайн – як боротися з проблемою

Заявлені питання на обговорення:

- Наслідки поширення чуток для держави та суспільства в цілому.
- Дезінформація з боку органів державної влади – як її подолати.
- Булінг та мова ворожнечі онлайн – де проходять межі свободи слова в Інтернет та як боротися з цими проблемами.

Коротко про захід:

14 серпня відбулась експертна дискусія Legal Matrix: “Чутки, булінг, мова ворожнечі та дезінформація онлайн – як боротися з проблемою”

В Україні на підставі указів Президента України було введено в дію рішення [РНБО](#) від 28 квітня 2017 року та заблоковано 240 веб-сайтів.

Моніторинг дотримання цифрових прав в інтернеті показує, що судова практика з цього питання продовжує розвиватися. Так, лише в 1/3 частині справ суд знайшов склад адміністративного правопорушення при тому, що на сьогодні діє Закон України «Про інформацію», який забороняє притягувати до відповідальності за поширення оціночних суджень.

Поширення дезінформації в суспільстві може бути способом психологічного впливу, особливо, якщо така інформація стосується питань, які можуть нести загрозу здоров'ю або життю громадян.

Інформація у даному випадку справді могла викликати паніку, адже люди на той час володіли недостатньою інформацією про те, що це за захворювання та наскільки воно небезпечне для здоров'я, що вочевидь могло спонукати їх виходити на вулиці та порушувати громадський порядок.

Основні думки:

Розгляд справ стосовно розповсюдження чуток здійснюється судами ще за тим адміністративним законодавством, яке існує з радянських часів та не відображає сучасного європейського підходу до розв'язання проблеми

Завдання професійної спільноти, як об'єднання небайдужих та зацікавлених людей - проводити доступною та зрозумілою мовою правопросвітницькі інформаційні кампанії для громадян

Тема кібербулінгу є дуже актуальною саме в період карантину, оскільки ця проблема стає ще більш поширеною онлайн та може мати загрозливі наслідки для психіки дитини

Окремо варто згадати булінг та мову ворожнечі онлайн.

Згідно з [даними UNICEF](#) в Україні близько 50% підлітків були жертвами кібербулінгу через коментарі про зовнішність, образливі стікери, погрози та обговорення інтимного життя в мережі. Кожна третя дитина через це прогулювала школу.

Для того, щоб допомогти таким дітям боротися з кібербулінгом, було запущено чат-бот «Кіберлес». У чат-боті можна дізнатись про те, як діяти дітям, батькам і вчителям у випадку кібербулінгу. Випуск чат-боту – це лише перший крок до створення комплексного інструменту захисту дітей від кібербулінгу онлайн та отримання комплексних послуг для скарг на кібербулінг-матеріали.

Крим та свобода слова онлайн

Заявлені питання на обговорення:

- Обмеження Інтернет-свобод у Криму – які існують, чого ще чекати.
- Майбутнє Свободи вираження поглядів онлайн у Криму – російський інтернет (Рунет) та його вплив на майбутнє свобод у Криму. Можливості для України щодо підтримки своїх громадян у цих умовах.
- Які кроки могла би зробити Україна для покращення ситуації з дотриманням прав і свобод своїх громадян в окупованому Криму.

Коротко про захід:

21 серпня 2020 року відбулася експертна дискусія Legal Matrix: "Крим та свобода слова онлайн".

Представники Кримської правозахисної групи та системи надання безоплатної правової допомоги окреслили основні проблеми зі свободою слова в Криму та можливі шляхи подолання цієї проблеми.

Журналісти та активісти, які є уродженцями Криму, перебувають в небезпеці, що полягає у переслідуванні таких осіб та притягненні їх до кримінальної відповідальності за статтями про екстремістські погляди або про тероризм.

За шість років правозахисники задокументували понад 300 фактів тиску на журналістів та блогерів. Це кримінальні та адміністративні справи, катування, обшуки, напади, пограбування, допити, заборони на в'їзд до Криму, погрози та залякування, онлайн-блокування, цензура та заборона зйомок. Інформація про всі ці порушення зібрана в ["Хронологію тиску на свободу слова у Криму"](#).

У 2014 році були введені зміни до кримінального кодексу Російської Федерації, які дозволили переслідувати жителів Криму за заперечення факту «добровільного приєднання Криму до Російської Федерації».

Крим ізольований від українських медіа-сайтів, які сьогодні блокуються за рішенням Роскомнагляду, а іноді навіть і без такого рішення.

Громадяни, які проживають на окупованій території, отримують інформацію тільки з російських ЗМІ ("Рунет"), діяльність яких суворо контролюється владою Росії, а подана інформація сильно спотворюється й часто не відповідає дійсності. ([інформаційно-аналітична доповідь Центру прав людини ZMINA та Кримської правозахисної групи](#)).

Є запити на правову допомогу, яку нелегко надавати на території Криму; не вистачає стратегічних документів стосовно Криму з боку держави та існує проблематика інформаційної політики – реальна ситуація у Криму сьогодні мало представлена в українських ЗМІ.

Існує нагальна необхідність узгоджених дій з боку держави та громадських правозахисних організацій більша кількість санкцій щодо порушників прав людей на території Криму.

Для надання правової допомоги людям, які перебувають на окупованих територіях, варто якомога ширше використовувати онлайн-інструменти, наприклад, мобільний застосунок «Безоплатна правова допомога» доступний в [AppStore](#) та [Play Market](#) та довідково-інформаційну платформу правових консультацій [«WikiLegalAid»](#).

Основні думки

Учасники обмінялися думками щодо майбутнього та можливостей підтримки Україною своїх громадян у Криму, їхньої свободи слова, зокрема в Інтернеті, та захисту прав, основними з яких були:

наявність розробленої чіткої стратегії на підтримку зв'язку з людьми, а не лише з територіями

спрощення доступу до отримання усіх українських документів

спрощення доступу до освіти

розбудова чітких правових механізмів захисту українців у Криму

посилення департаменту з воєнних злочинів при Офісі Генерального прокурора України

посилення координаційних дій між усіма організаціями, діяльність яких направлена на допомогу кримчанам

збільшення кількості інформації про ситуацію у Криму у ЗМІ та інших інформаційних ресурсах

Судова практика стосовно питань інтернет свобод

Заявлені питання на обговорення:

- Спори щодо захисту персональних даних (шахрайство в мережі, "злив" тощо).
- Справи про захист гідності та честі фізичної особи, посягання на які відбулося через інтернет.
- Справи про поширення дезінформації, фейків, які сіють паніку серед населення.
- Відповідальність власників інтернет-ресурсів.

Коротко про захід:

28 серпня 2020 року відбулась експертна дискусія Legal Matrix: "Судова практика стосовно питань Інтернет-Свобод".

Судової практики, яка б стосувалася питання захисту персональних даних в інтернеті, вкрай мало, хоча фактів, які свідчать про порушення права на приватність цілком достатньо.

Персональні дані українців регулярно з'являються як об'єкти продажу в інтернеті. Інформацію, яка потрапила в мережу, вкрай важко вилучити чи заблокувати. Наприклад, у вільному доступі в Інтернеті знайдено 1,2 Тб персональних даних понад 20 мільйонів користувачів додатків VPN-сервісів.

Рада Європи та Європейський союз кілька років тому прийняли спеціальні правила про охорону персональних даних - так званий [Загальний регламент захисту даних](#), який визначає «персональні дані» як будь-яку інформацію, що стосується фізичної особи, яку ідентифіковано чи можна ідентифікувати, тобто будь-які відомості про людину, що відображають її фізичну, фізіологічну, генетичну, економічну, соціальну або культурну ідентичність. Новоприйнятий регламент спрямований на те, щоб у людини було більше законодавчих інструментів здійснювати контроль над власними даними, і коли Україна підписала угоду про асоціацію, то взяла на себе зобов'язання захищати персональні дані на тому ж рівні. Проте наразі відбувається лише імплементація цих норм в національне законодавство, тому можливо, що скоро ситуація з захистом персональних даних в нашій країні покращиться.

Інші приклади порушення приватності стосуються деяких державних органів, які збирають персональні дані, але не оприлюднюють інформацію про мету, особливості зберігання та обробки таких даних.

Юристи системи безоплатної правової допомоги зазначають, що також стикаються з питаннями персональних даних та їхнього захисту, зокрема при наданні правової допомоги клієнтам щодо звернень до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.

Законодавство деяких країн визначає, що якщо особа бажає отримати правову послугу від держави за рахунок державних коштів, то згода на обробку її персональних даних не вимагають, бо передбачається, що вона надається апіорі.

На сьогодні в Україні немає спеціального закону, який би регулював поширення інформації в інтернеті. Тож коли особа стикається з тим, що у мережі інтернет поширено конфіденційну або іншу неперевірену інформацію, то, звертаючись за захистом своїх прав в судовому порядку, керуються загальними нормами, зокрема закріпленими процесуальним законодавством, Цивільним кодексом України, [Пленумами Верховного Суду №1 від 27.02.2009](#) про судову практику у справах про захист гідності та честі фізичної особи, а також ділової репутації фізичної та юридичної особи.

Алгоритм дій при розгляді відповідних справ доволі добре відпрацьований, зокрема щодо випадків, коли неперевірена інформація поширюється у друкованих засобах масової інформації (газетах чи журналах), а також коли її поширюють в мережі Інтернет. За даними категоріями справ застосовуються певні стандарти доказування, які є доволі сталими. Інколи можуть виникати проблеми стосовно доказування того, кому належить сайт, тобто хто є його власником, хто є належним відповідачем, де дістати таку інформацію та інше. Тут також є особливо актуальним питання про способи правового захисту, які можна застосувати.

Українські суди посилаються на різні норми щодо підстав застосування такого способу правового захисту, як видалення або спростування інформації ([ЦКУ](#), ст. 13 [ЄКПЛ](#), ч.2 ст. 5 [ГПКУ](#)).

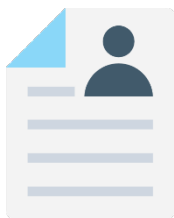
Крім цього, є проблеми з мотивуванням рішень про необхідність видалення спірної інформації або її спростування. Наприклад, у мотивувальних частинах рішень зазначається, що суд приходиться до думки щодо видалення відповідної інформації, оскільки якщо стаття залишиться в мережі, то буде доступною для інших осіб, які можуть її прочитати або поширити. При цьому, судом не пояснюється, чому недостатньо лише спростування інформації, а необхідне саме її видалення.

Пандемія COVID-19 мала суттєвий вплив на права людини, зокрема ті, що стосуються захисту персональних даних. Досі залишаються відкритими питання, наскільки безпечно додаток "Дій вдома" регулює потік персональних даних; чи не отримують персональні дані користувачів ті особи, які не мають права їх отримувати; протягом якого часу ці персональні дані зберігаються та інші.

При цьому в Україні почала розвиватися судова практика стосовно притягнення до адміністративної відповідальності за поширення неправдивих чуток. Наприклад, суд визнав особу винною у вчиненні адміністративного правопорушення, передбаченого статтею [173-1 КУпАП](#) через неодноразове поширення неправдивих коментарів стосовно вірусу Covid-19 в мережі Фейсбук. Проте він не встановив усі обставини справи, чим вбачається порушення цифрових прав.

Інший випадок, коли порушення цифрових прав щодо втручання у свободу вираження поглядів фіксується у зв'язку з тим, що суд визнав неправдивими чутками всю статтю загалом (зміст статті не наводиться), не визначивши, яка саме інформація в ній належить до недостовірних фактів, не обґрунтував висновок про те, що зазначені відомості можуть викликати паніку, чи порушити громадський порядок.

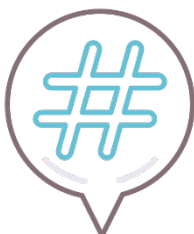
Основні думки

ефективність звернень щодо видалення персональних даних до правоохоронних органів на сьогодні не є надто високою

є актуальним питання стосовно доказування того, кому належить сайт, тобто хто є його власником, хто є належним відповідачем, де дістати таку інформацію та інше

не застосовуються європейські стандарти в галузі свободи слова

Заключні висновки

➤ Неоднозначна судова практика стосовно обвинувачення користувачів соціальних мереж, блогерів, громадських активістів та журналістів, проблема зі збором та зберіганням персональних даних, які необхідні для боротьби з пандемією, спричиненою поширенням вірусу Covid-19, вказують на потребу вдосконалення цих механізмів та законодавства для дотримання міжнародних стандартів та відповідної практики ЄСПЛ.

➤ Розгляд справ вказаної категорії здійснюється судами за законодавством, яке не відображає сучасний європейський підхід до розв'язання проблеми.

Потребує узагальнення, узгодження дій та поширення інформації про найкращі кейси судової практики та правові позиції з питань захисту цифрових прав та свободи вираження онлайн.

➤ Результати опитування учасників першої Legal Matrix показали, що 92% вважають, що державні механізми втручання в Інтернет-Свободи вираження поглядів онлайн можуть існувати за умови пропорційності їх застосування, але їх впровадження повинне стати результатом спільних дискусій та обговорень.

➤ Для чіткого визначення повноважень і розуміння відповідальності ЗМІ за поширення неправдивої інформації необхідне законодавче закріплення онлайн-медіа та його чітке визначення.

➤ Поширення дезінформації у соціальних мережах, яка може нести загрозу життю та здоров'ю громадян, недостатня роль держави в частині спростування чуток, можуть призвести до поширення паніки та порушень громадського порядку. Задля запобігання поширення неправдивої інформації цілеспрямовано діє низка громадських організацій, але без державної підтримки та спільних дій ефективність їхньої роботи не відповідатиме нагальним потребам.

➤ Свобода слова на окупованих територіях залишається у загроженому стані. Громадяни України перебувають в інформаційному вакуумі і не мають можливості отримати повноцінну правову допомогу з боку України, журналісти та громадські активісти піддаються переслідуванням, а інформація - цензурі.

➤ Оскільки доступ таких громадян до провайдерів правової допомоги на окупованій території є недоступним, для її надання варто якомога ширше пропагувати використання незаблокованих онлайн-інструментів, таких, як мобільний застосунок «Безоплатна правова допомога» та довідково-інформаційна платформа правових консультацій «WikiLegalAid».

➤ Завданням професійної спільноти є проведення доступною та зрозумілою мовою правопросвітницьких інформаційних кампаній для громадян, щоб якомога більше людей були здатні правильно аналізувати, фільтрувати, сприймати та поширювати інформацію.

Організатори

Серія експертних дискусій у форматі «Legal Matrix» відбуваються у партнерстві Координаційного центру з надання правової допомоги з Американською асоціацією верховенства права ABA ROLI в Україні за організаційної підтримки мережі правових клубів PRAVOKATOR. Детальніше про організаторів:

Координаційний центр з надання правової допомоги

Координаційний центр створений з метою формування в Україні ефективної системи безоплатної правової допомоги (БПД), забезпечення її доступності та якості.

Головне завдання Координаційного центру – забезпечення ефективності системи БПД, її доступності та якості системи. Це і підвищення кваліфікаційного рівня адвокатів, і впровадження сучасних інформаційних технологій, і методичне забезпечення, і співпраця з міжнародними організаціями, і моніторинг діяльності виконавчої влади, і формування та реалізація державної політики.

AMERICAN BAR ASSOCIATION

Rule of Law Initiative

ABA ROLI в Україні розпочала свою діяльність в 1996 році, сприявши верховенству права та вільному доступу до правосуддя.

Американська Асоціація Юристів Ініціатива з Верховенства Права (ABA ROLI) – міжнародна некомерційна правозахисна організація. В Україні ABA ROLI просуває принципи верховенства права, верховенства закону та вільного доступу до правосуддя, підтримуючи зусилля України для створення справедливої та функціональної правової системи.

Мережа правових клубів PRAVOKATOR - простір для професійного розвитку, експертного діалогу та інновацій в сфері права й

доступу до правосуддя. Назва навмисно включає термін «PRAVO», що робить акцент саме на "позитивній провокації". Правові клуби «PRAVOKATOR» - це перша комунікаційна платформа серед державних установ, створена в системі безоплатної правничої допомоги для навчання та професійного розвитку персоналу системи, правничої спільноти та інших зацікавлених сторін.

